

NVF-seminarium
Funktionella egenskaper och
livscykelmodeller

FUNKTIONSKRAV FÖR UNDERHÅLLSBELÄGGNINGAR

Ett projekt inom FIA

Nils Ulmgren
Utvecklingschef
NCC Roads AB

www.fiasverige.se

FIA vill samla hela den svenska anläggningsbranschen från beställare till enskilda entreprenörer, kring insikten om att en förändring och förnyelse är nödvändig. Det gäller såväl öppenhet och arbetssätt som kompetens- och kvalitetsutveckling

15-punktersprogram för att effektivisera asfaltbeläggningens verksamheten

- 2) Målsättning öka antalet totalentreprenader
- 13) Utveckling av funktionskrav

Funktionsentreprenader

- Inte nytt!
- T ex mellan åren 1990-1995 mer än 25 s k funktionsentreprenader med Vägverket som beställare
- Från år 2000 ett antal varje år

Ambition Vägverket: 30 % funktionsentreprenader

Men, den ene är inte den andre lik!

FUNKTIONSKRAV FÖR UNDERHÅLLSBELÄGGNINGAR

Ett projekt inom FIA

Att ta fram konkreta och relevanta funktionskrav med tillhörande metoder för att styrka kraven inom området underhållsbeläggningar

- Nils Ulmgren, NCC Roads AB, projektledare
- Lennart Holmqvist, PEAB Asfalt AB
- Åke Sandin, Trafikkontoret i Göteborg
- Henrik Sjöholm, Skanska Asfalt och Betong AB
- Mats Wendel, Vägverket (region Mälardalen / HK)

Funktionskrav underhållsbeläggningar

Två rapporter

- Etapp I – Befintlig kunskap / erfarenheter
- Etapp II – Hur använda kunskapen

<http://www.fiasverige.se/index.asp?menuItem=3&underMenuItem=9&projectId=80>

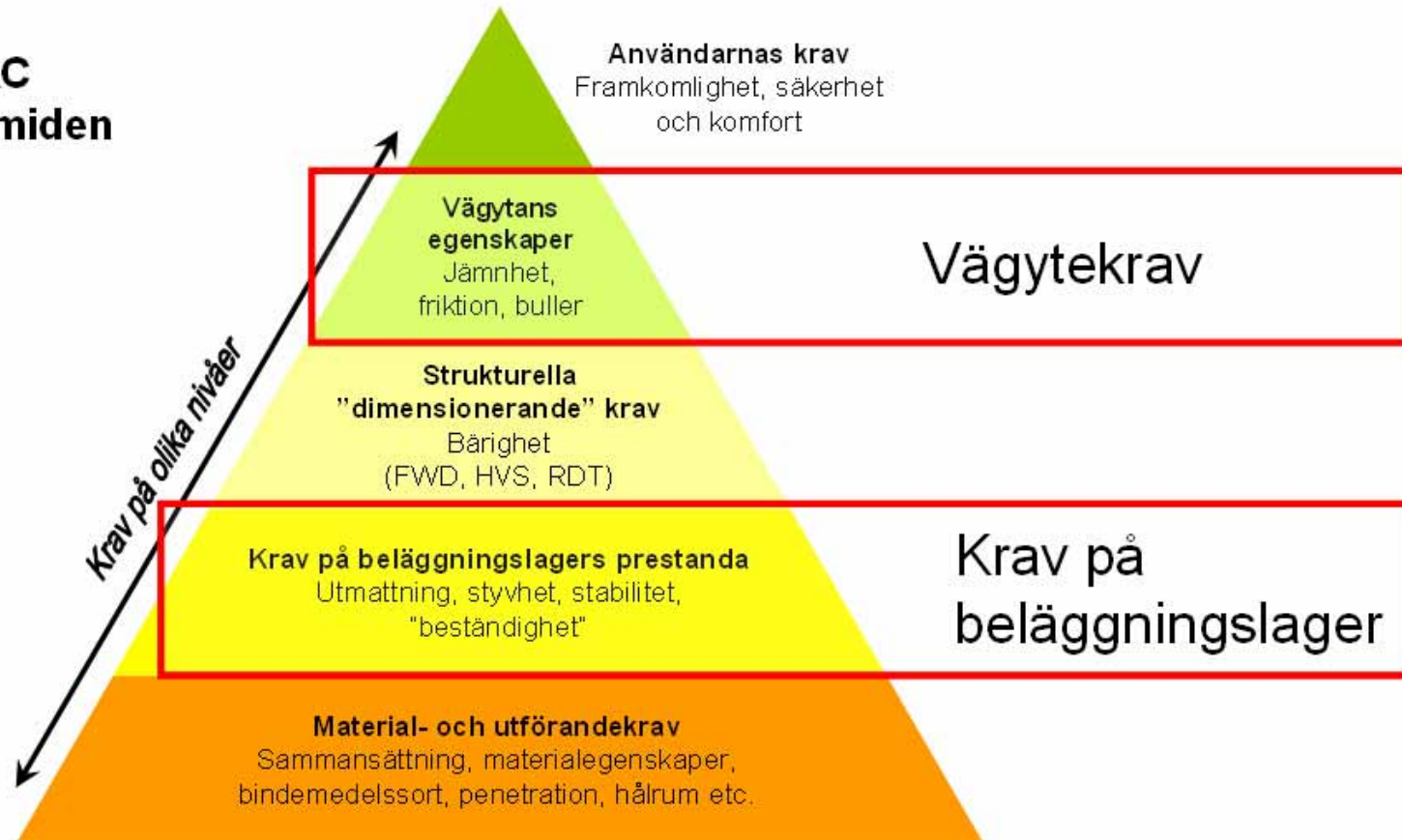
Etapp I behandlar

- Identifiering av relevanta funktionskrav
  - Val av kravparametrar
- Identifiering av relevanta metoder för att styrka / verifiera kraven
  - Mätmetoder
  - Mätmetoders precision och kravnivåer
- Utvecklingsbehov

Kravpyramiden

PIARC pyramiden

A Pyramid of Specifications,
S.Said/VTI (lite modifierad av M.Wendel...)

Kravnivåer vid upphandling av underhållsbeläggningar

	Funktionskrav (egenskaper)		Material och utförande krav ¹⁾
	Krav på beläggningslager Se kapitel 3	Vägytekrav Se kapitel 4	
Regelverk ²⁾	ATB kap F5	ATB kap F6	ATB kap F1-4 och I
Förutsättningar	Trafikdata	Trafikdata Vägdata Undersökningar	Givna
Mätmetodik	Borrprov Provyta Homogenitet ³⁾	Vägytemätbil	Stickprov: Massa- och borrprov
Funktionskrav ⁴⁾	Prall, ITSR, Dyn kryp etc	Vägyte-egenskaper	Inga
Garantitid år ⁵⁾	3-7	5-15	2-5
Krav under garantitid	Generella vägytekrav ⁶⁾	Vägyte-egenskaper	Fel orsakade vid utförandet
Krav vid slutreglering	Generella vägytekrav ⁶⁾	Vägyte-egenskaper	”Dolda fel”, som ej upptäckts vid slutbesiktning
Bonus/avdrag	Homogenitet, Prall etc ⁷⁾	Jämnhet (RMS)/Spårdjup (mm)	Endast avdragsregler

Krav vid olika skeden av entreprenaden

- Krav direkt (inom 1 månad) efter utförandet
- Krav under garantitiden
- Krav vid garantitidens slut (slutreglering).

Generella vägytekrav

Slutbesiktning (Leveranskrav)	Garantitid (Beständighetskrav)
Friktion Jämnhet i tvärled (spårdjup) Jämnhet i längsled Tvärfall	Friktion Stenlossning Sprickor

Normala funktionella krav på vägyta

Funktion / Egenskap		
Slutbesiktning	Garantitid	Garantibesiktning
Friktion	Friktion	Friktion
Jämnhet i tvärled	Jämnhet i tvärled, spårdjup	Jämnhet i tvärled, spårdjup
Jämnhet i längsled	Jämnhet i längsled	Jämnhet i längsled
Tvärfall	Tvärfall	Tvärfall
	Stenlossning	Stenlossning
	Sprickor	Sprickor

Bullerdämpning - Ljushet - Dränering / ytavvattning -
Täthet - Bärighet

Mätmetoder för Trafikantkrav = Vägytekrav

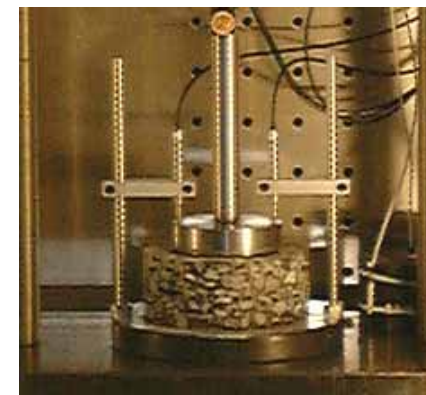
Parameter	Metod Huvudförslag	Metod Enkel
<i>Spårdjup</i>	Vägytemätnil VVMB 116	Rätskiva VVMB 107, SS-EN 13036-7
<i>Jämnhet</i>	Vägytemätnil VVMB 116	Rätskiva VVMB 107, SS-EN 13036-7
<i>Tvärfall</i>	Vägytemätnil VVMB 116	Rätskiva VVMB 107
<i>Friktion</i>	Friktionsvagn VVMB 104	Textur (Sand-patch) SS-EN 13036-01
<i>Stenlossning</i>	Fotografering	Textur (Sand-patch) SS-EN 13036-01
<i>Sprickor</i>		Okulärbesiktning
<i>Buller</i>	CPX 11819-02 Draft	
<i>Ljushet</i>	Retroreflexion, LTL 800 Ljusreflexion	
<i>Ytavvattning</i>	Dränförmåga SS-EN 13036-03	Okulärbesiktning
<i>Täthet</i>		Hålrum
<i>Bärighet</i>	Fallviktsmätning	

Vid vägytekrav

Krav på information om förutsättningar

- Vägens konstruktion
  - Allmänna uppgifter om vägen
  - Uppgifter om uppbyggnaden
  - Befintliga mätdata från tio år bakåt i tiden visande utveckling över åren
  - Övrigt angående vägens fysiska skick
- Trafik
  - Trafikmängder
  - Hastighetsgränser
  - Förändringar i trafikbilden (2+1 väg)

Normala funktionella krav på beläggningslager

Funktion / Egenskap		
Slutbesiktning	Garantitid	Garantibesiktning
Nötningsresistens Deformationsresistens Vattenkänslighet Friktion Jämnhet i tvärled Jämnhet i längsled Tvärfall	Friktion Stenlossning Sprickor	Friktion Stenlossning Sprickor (Beständighet)

Mätmetoder för Prestandakrav (Livslängd) = Beläggningsslager

<i>Parameter</i>	Metod	Standard
<i>Nötning</i>	Prall (Abrasion)	FAS Metod 471-2003 SS-EN 12697-16 part A
<i>Deformation</i>	Dynamisk kryptest (Uniaxial compression)	FAS Metod 468-00 SS-EN 12697-25 part A
<i>Lastfördelande förmåga (Bärighet)</i>	Styvhetsmodul (ITT) (Stiffness) Tjocklek (Thickness)	FAS Metod 454-98 SS-EN 12697-26 part C (IT-CY) VVMB 903 SS-EN 12697-36
<i>Utmattning</i>	ITT (Fatigue)	VTI-metod, Notat 38-95 SS-EN 12697-24 part E
<i>Beständighet</i>	Vattenkänslighetstal (Water sensitivity)	FAS Metod 446-01 SS-EN 12697-12
<i>Lågtemperatur</i>	TSRST	
<i>Täthet</i>	Permeabilitet (Permeability)	SS-EN 12697-19
<i>Homogenitet</i>	DOR	Utkast 2003:1

Metoder för bestämning av deformationsegenskaper

Metod	Metodstandard	Provkropp	Anmärkning
Wheel tracking	SS-EN 12697-22 *	P	
Dynamisk kryptest	SS-EN 12697-25 part A FAS Metod 468-00	B C	
Triaxial provning	SS-EN 12697-25 part B *	B C	
Marshallstabilitet	SS-EN 12697-34	B C	Endast för flygfält i CEN

Utvärdering av anbud

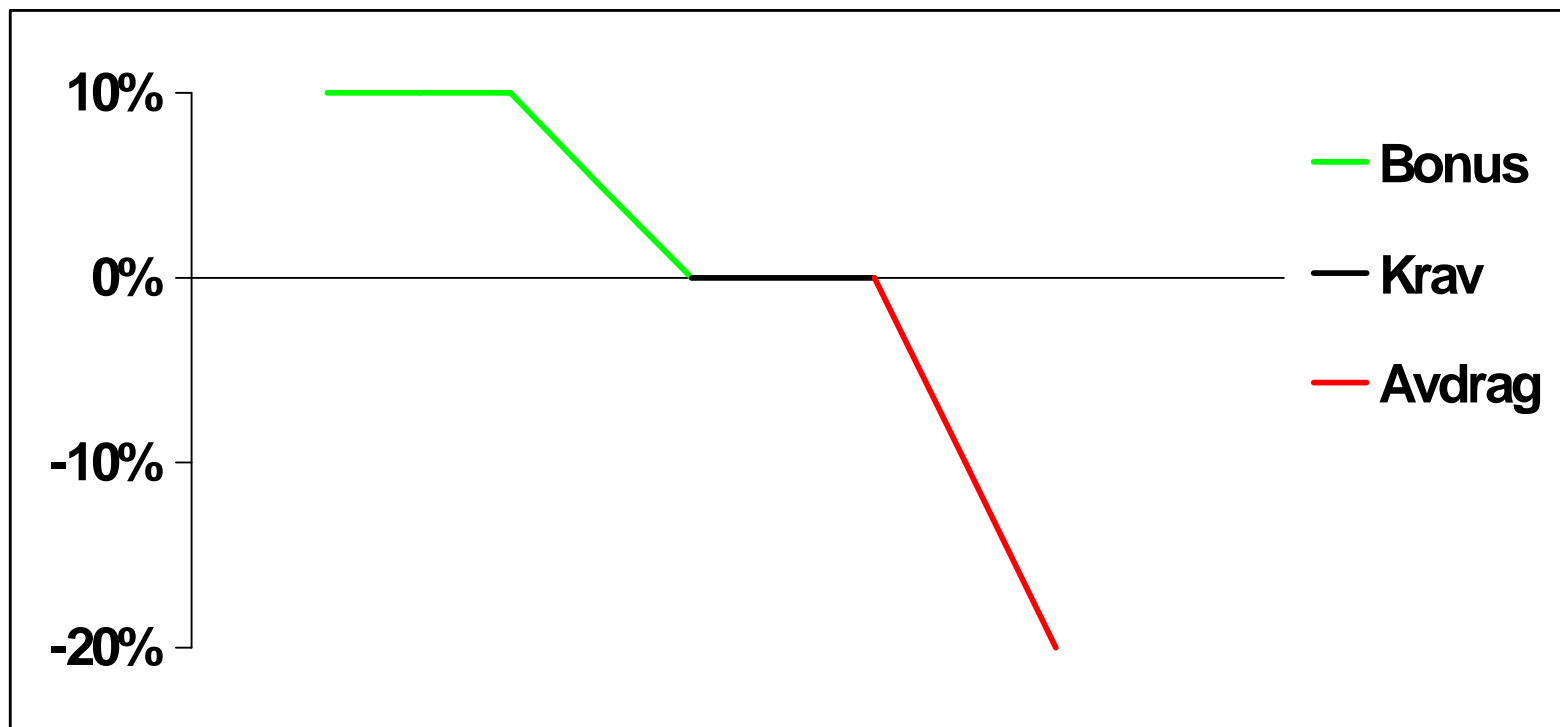

- Anbudsutvärdering bör alltid bygga på principen om lägsta årskostnad för väghållaren

Med rätt utformade krav innebär detta:

- Anbud utvärderas utifrån lägsta pris för uppfyllande av ställda funktionskrav och angiven funktionsgarantitid

Reglering - bonus / avdrag

Undvik de populära tilläggskraven

- **Vid funktionskrav på beläggningslager skall tilläggskrav på ingående material och val av beläggningstyp undvikas eftersom detta begränsar entreprenörens frihet och möjlighet att välja optimal lösning.**
- ***Dessutom blir ansvarsfrågan otydligare.***

Exempel på icke funktionella tilläggskrav i stigande negativ grad

- Värmebeläggning (metod)
- "typ ABS" (metod, sort)
- Värmebeläggning "typ ABS 11" (metod, sort, stenmax)
- Värmebeläggning "typ ABS 11" 70/100
(metod, sort, stenmax, bitumensort)

Åtgärder under garantitiden

- Ett generellt krav är att samma beläggningstyp/material skall användas så långt som möjligt. Kan dock ibland vara omöjligt på grund av praktiska och tekniska skäl.
- Val av åtgärd för olika typer av brister kan begränsas (beroende av utförd beläggningstyp), så att till exempel
  - Ytbehandling accepteras ej
  - Slurry (slamasfalt) accepteras ej
  - Mjuk asfaltbetong accepteras ej
- Åtgärdslängd bör minimeras (till exempel min 40 m).

Jämnhet i längsled – IRI / RMS

- **IRI-värdet är det normala jämnhetsmättet och utgörs av en sammanvägning av våglängder från 0 upp till 30 m, men det är omöjligt att återfinna ett specifikt IRI-värde på vägytan med andra metoder, såsom rätskiva eller liknande**
- **En normal modern asfaltutläggare kan inte påverka ojämnheter i hela det våglängdsområde som ingår i IRI.**
- **Detta betyder att IRI-mätningar enbart inte kan ligga till grund för bedömning av erforderliga åtgärder för att bygga bort förekommande ojämnheter. IRI-värdet måste för detta delas upp i ett antal våglängdsområden.**
- **För att beskriva vägytans våglängdsinnehåll används ett mått som kallas RMS (Root Mean Square = roten ur medelkvadratvärdet)**
- **IRI borde ersättas med ett krav på RMS i våglängdsområdet 1-3 m eventuellt kompletterat med våglängdsområdet 3-10 m**

Prioriterat

- Metod för konditionering av provkroppar vid laboratorieprovning av funktionella egenskaper för prognosticering av beläggnings livslängd
- Metod för att mäta spårutveckling i påförda lager (typ folie)
- Spårutvecklings- och nedbrytningsmodell för bedömning av vägens/objektets förväntade livslängd (restvärde)

Utvecklingsbehov - förbättringar

- Metod för att bedöma omfattning av stensläpp/öppna ytor
- Metod för att bedöma omfattning av sprickor
- Bättre metod för att bedöma asfaltmassans/-beläggningens beständighet
  - Ett specialfall är bedömning av asfaltbeläggningars livslängd sett ur ett långt tidsperspektiv (flygfält och bostadgator)

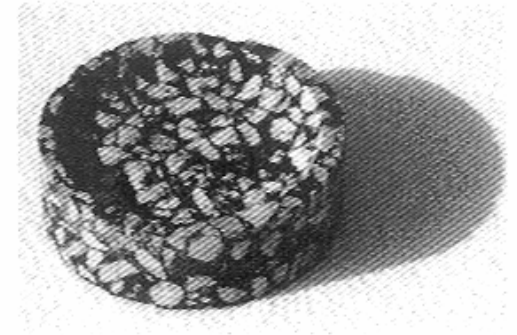
Utvecklingsbehov - förbättringar

Mätmetoders precision – kravnivåer

Mätmetoder för beläggningslager

- Noggrannheten upplevs inte tillfredställande för flertalet av aktuella metoder, såsom
  - Dynamisk kryptest
  - Vattenkänslighet
  - Styvhetsmodul
  - Prall

Mätmetoders precision – kravnivåer

Mätmetoder för beläggningsslager

- Reproducerbarhet ca 20 % för för alla metoder
- Variationen inkluderar även den naturliga skillnaden mellan provkroppar
- Stenmaterial och asfalt är inga homogena material

Utvecklingsbehov - förbättringar

- Det största problemet gäller systematiska skillnader mellan laboratorier / utrustningar

- Prall är ett aktuellt problem

- Men vi har haft (och har) samma problem med marshallinstampning (hålrum) och detta har vi levt med i hur många år?

Utvecklingsbehov får inte vara ett hinder

- Som synes finns det ett visst utvecklingsbehov, men detta får inte stå i vägen för att funktionskrav ställs vid upphandling av underhållsbeläggningar
- Den önskvärda utvecklingen går snabbare om upphandling med funktionskrav blir vanligare och erhåller den mycket viktiga kontinuiteten.

Kontinuitet i både antal och innehåll!

Våren 2007

- Vägverket utarbetar och kompletterar slutrapporten med två tekniska beskrivningar från underhållsobjekt som genomförs som totalentreprenader

www.fiasverige.se

Tack för uppmärksamheten